

TALE VED ÅPNING AV MØTE I KIRKERÅDET 12. JUNI 2017

Leder i Kirkerådet, Kristin Gunleiksrud Raaum

Som kirkeledere er et av våre fremste ansvarsområder å legge til rette for den lokale kirken. Det er derfor vi er her. For det er i lokalkirken troen skjer. Det er der folkekirkens medlemmer møter sin kirke. Det er der mennesker opplever fellesskap med Gud og med hverandre, der blir folk døpt, konfirmert, viet og begravet. Det er der de opplever kirkekonsert, hører forkynnelse eller møter diakonal nestekjærlighet.

Det pågår svært mange endringer i kirkens struktur og rammebetingelser for tiden. Utfordringene er store når det gjelder kirkelig økonomi. Også i lokal finansiering. Ikke minst når det gjelder kirkebygg.

Det siste året har jeg reist mye rundt i landet og snakket om fremtiden for Den norske kirke. Når folk stiller spørsmål etterpå, er det særlig to ting som går igjen. Det er kirkens fremtidige økonomi. Og det er forholdet mellom linjene og yrkesgrupper.

Særlig vekker spørsmål om hva som kommer til å skje med den lokale finansieringen sterkt engasjement. I dag reguleres jo kommunens økonomiske ansvar gjennom Kirkelovens § 15. Så vet vi at det er stor variasjon i hvor lydhøre kommunale bevilgende myndigheter er for kirkelige behov. Dermed blir det også stor variasjon i de kommunale tilskuddene til kirkebygg, drift og stillinger. Dette er bekymringsfullt. Og det må arbeides systematisk for at lokale myndigheter skal forstå betydningen av tro og livssyn, og av hvor mye kirken bidrar i lokalsamfunnet. Den lokale finansieringen har en annen side, som ikke skal undervurderes: Kirkelovens § 15 sikrer jo også kontakt mellom kirken på stedet og lokale myndigheter. Gjennom denne kontakten markeres kirken som en selvsagt del av lokalsamfunnet, den muliggjør god informasjon om kirkens betydning for og bidrag inn i lokalsamfunnet. Den gir mulighet til å fortelle om arbeidet i ungdomsklubber og eldretreff, om babysang og barnekor og kunstutstillinger og konserter. Det gir muligheten til å fortelle om at menigheten gir tilbud om sorggrupper og besøkstjeneste, om ledertrening der unge blant annet lærer om forebygging av seksuelle overgrep. Man kan fortelle om måltidsfellesskap med mennesker som strever med livene sine. Man kan fortelle om skolebesøk i kirken der elevene lærer om sider ved lokalsamfunnets historie. Kort sagt: det skapes bånd mellom kirke og lokale myndigheter som går langt ut over tildelinger og budsjettammer. Det er blitt stadig klarere for meg hvor viktig den kommunale finansieringen er for kirkens plass i lokalsamfunnet. For folkekirkens fortsatte posisjon i samfunnet, som levende tilstede i alle lokalsamfunn, som naturlig samarbeidspartner, som selvsagt del av kulturliv og livsvilkår. Jeg mener at dette er og bør være viktig. Og dette understøttes av kirkemøtet som ved flere anledninger har understreket betydningen av lokal finansiering og det juridiske grunnlaget for denne.

Akkurat dette med det juridiske grunnlaget for finansieringsordningen er vi særlig spente på akkurat nå. Vi vet at regjeringen er i ferd med å utarbeide en helhetlig lov for tros- og livssynssamfunn. En ny lov vil omfatte lovgivning og finansieringsordninger for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Lovforslaget skal på høring i løpet av 2017, og vi forventer at regjeringen vil tegne ulike modeller for finansieringen. Derfor er dette tema på et seminar som inngår i dette kirkerådsmøtet. Seminaret er ment å skulle gi innsikt i ulike modeller og begrunnelser for dem. Vi venter spent på lovforslaget, både i Den norske kirke og i andre tros og livssynssamfunn. Det viktig å få på plass en helhetlig lovgivning som både sikrer likebehandling av tros- og livssynssamfunn, men som også tar høyde for at Den norske kirke har særlige oppgaver, slik Grunnlovens § 16 forutsetter.

En ny helhetlig lov på tros- og livssynsfeltet vil få store konsekvenser for utforming av en fremtidig kirkeordning, fordi det vil kunne legge nye rammer for finansieringen av Den norske kirke. Derfor følger vi nøye med.

Så vil jeg gjerne legge til at det ikke er bare Den norske kirke som er viktig i lokalsamfunn. Også andre tros- og livssynssamfunn spiller en viktig rolle i mange lokalsamfunn, med sine tilbud og arrangementer. Tro og livssyn er sentralt i veldig mange menneskers liv, det er en essensiell del – og en eksistensiell del - av det å være menneske. Derfor er det naturlig at dette får prege lokalsamfunnene og at kommunal tjenesteyting må være seg bevisst. Jeg mener at vi i større grad enn i dag må tenke tro og livssyn som en ressurs både i lokalsamfunn og i storsamfunn. Et tros- og livssynsåpent samfunn anerkjenner at tros- og livssynssamfunn er samfunnsinstitusjoner som opprettholder, bygger og utvikler fellesskap. Et livssynsåpent samfunn arbeider for å redusere berøringsangst for tro og livssyn. Vi trenger mer – ikke mindre - kunnskap om og nærkontakt med levende tro og livssyn. Også som et grunnlag for kritisk refleksjon om usunne eller problematiske sider ved religioner og livssyn.

Det andre spørsmålet som nesten alltid blir reist i samtaler om fremtidens kirke er altså dette om forholdet mellom linjer og yrkesgrupper i kirken. Det fortelles historier om lang tid med usikkerhet, og at det siste året har skjedd en økt rivalisering mellom linjene lokal, mellom daglig leder og sokneprest. Det er reist spørsmål om vedtaket på Kirkemøtet i 2016 noen steder har bidratt til å forsterke uro og forventninger om spenning mellom linjene, mellom kirkeverge og sokneprest. Jeg hører mye om usikkerhet og om mangel på tillit mellom linjene. Men det er et faktum at samarbeidet mellom de to arbeidsgiverlinjene er avgjørende for at kirken skal fungere godt i dag, og for at vi skal kunne finne frem til en god organisering av kirken i fremtiden. Men diskusjonen om kirkeordning foregår lang på vei i leire, og i for liten grad på tvers av linjer og leire. Retorikken i kirkeordningsdebatten handler nå mye om hvem som vinner og hvem som taper. Så hvordan skal vi kunne komme videre, senke skuldrene og snakke sak?

Det er ingen tvil om at Kirkemøtet hat fattet og aktivt fastholdt vedtak om at det skal være en felles arbeidsgiverlinje i den fremtidige kirkeordningen. Det begynner å bli lenge siden 2002, da Kirkemøtet utfordret til større samordning av arbeidsgiverlinjene, eller siden 2005 da Kirkemøtet fattet det første vedtaket om at målet var en felles arbeidsgiverlinje. Siden har dette vært fastholdt med jevne mellomrom. Men vi er ikke der helt enda. Kirkemøtet tok i januar et skritt på veien med vedtaket om samordnet ledelse (KM 11/17), der det heter at «...*det er viktig at forsøkene kan danne et best mulig beslutningsgrunnlag for det videre arbeid med kirkeordningen. Derfor bør det oppfordres til forsøk som kan belyse ulike behov og hensyn, herunder fange opp både store og små fellesråd og ulike bispedømmeråd.*» Vi skal behandle en sak om forsøksordninger med alternativ arbeidsgiverorganisering på dette møtet. Kirkemøtekomiteen understreket at «*det er viktig å få frem så mye informasjon som mulig for å styrke beslutningsgrunnlaget for fremtidige vedtak om organiseringen av Den norske kirke, slik at det kan bli en god beslutning basert på verifiserte fakta. Dette dreier seg blant annet om økonomi, arbeidsmiljø, medbestemmelse og demokrati.*»

Vi må altså sørge for at forsøkene bidrar til at vi fremover får kunnskap om det vi trenger for å fatte vedtak om fremtidig organisering av kirken. Vi må forsøke å bidra til at forsøkene ikke blir politisert, og at de allerede i tilblivelsesprosessen møter så mye usikkerhet og uro mellom partene, at vi faktisk ikke vinner de erfaringene vi trenger. Vi trenger rett og slett å senke skuldrene og snakke sak.

Siden sist har vi som nytt medlem i KA – arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter deltatt i Kas landsråd. Dette er et strategisk svært viktig organ for utviklingen av en felles kirkelig

arbeidsgiverpolitikk. Noen måneder i forveien ble det etablert en gruppe bestående av fellesrådsledere fra de største fellesrådene. Etter hvert kom flere til. Gruppen beskriver selv at utgangspunktet for etableringen er at *«Kirkemøtet/kirkerådet har større fokus på utviklingen av de sentrale delene av kirkeorganisasjonen og dermed blir mindre lyttende og fokusert på hva som skjer på grunnplanet i kirken representert med fellesråd og sokneråd.»* Jeg har registrert denne frustrasjonen. Så langt jeg kan se handler den hovedsakelig om to forhold. Det ene er lokal frustrasjon over mange oppgaver, høringer og rapporteringer som gis av Kirkemøte og kirkeråd. Her målbærer gruppen Nettverk for kirkelige fellesråd (tidligere G27) også frustrasjon fra mange fellesråd om ikke å bli lyttet til i høringsprosesser.

Det andre er det forhold at Kirkemøtet, som består av bispedømmerrådene, fatter beslutninger om fremtidig organisering av kirken og dermed om organer og arbeidsgiverlinjer i Den norske kirke. Kirkemøtet som sitter med beslutningsmyndighet overfor avgjørende prosesser om organisering av Den norske kirke. Det er på dette grunnlaget det er reist kritikk av Kirkemøtets sammensetning.

Når det gjelder dette med antall høringer, har vi et åpenbart dilemma. Kirkerådet har til nå fulgt statens utredningsinstruks som innebærer at alle som er berørt av en sak skal høres. Kirkemøtet har ment at kirken «så langt det er tjenlig» skal følge det offentlige lovverket om åpne og demokratiske prosesser i saksbehandlingen. Høringer er en del av en slik åpenhetskultur, og en viktig og nødvendig del av beslutningsgrunnlaget for vedtak i Kirkemøte og kirkeråd.

Vi, som kirkeråd, må lytte til og vurdere hvor mange høringer det er nødvendig å be sognets organer om å besvare eller utforme. Vi er midt i en ganske lang periode med mange reformer og endringsprosesser, og mange opplever å bruke mye tid på disse. Likevel mener jeg det er grunn til å lytte til kritikken og vurdere omfang og tidsbruk. Vi må også tenke igjennom om det er noe i kritikken om at fellesråd og menighetsråd ikke opplever å bli lyttet til i tilstrekkelig grad. Vi må altså vurdere hva som sendes på høring, men også hvilken vekt legger vi på resultatene. Når vi har hatt en sak på høring, må vi lese resultatene nøye. Vi må også vurdere om det for eksempel er lokale forskjeller eller profiler, eller om synspunkt er tydelig fra hele landet.

Jeg mener at det også er grunn til å være lyttende til kritikken fra mange fellesråd om kirkemøtets sammensetning. Dette er da også noe vi vil komme tilbake til i arbeidet med fremtidig kirkeordning. Men jeg har også behov for å si at jeg ikke opplever det som en riktig beskrivelse at Kirkemøte og kirkeråd ikke representerer grunnplanet i kirken. Det er i Kirkemøtet er stor forpliktelse, forståelse og interesse for grunnplanet i kirken. Selvsagt er det det: vi er til for menighetene og har ansvar for å ivareta kirkens medlemmer og menigheter over hele landet. Dette ansvaret tar vi – også ved å lytte til kritikken som kommer fra kirkens ulike organer.

På KAs landsråd kom en del av denne kritikken til overflaten. Det var mange, både representanter fra rettssubjektet Den norske kirke og fra andre rettssubjekter i Den norske kirke, som opplevde det krevende å skulle møtes og bygge landsrådet som en arena for felles arbeidsgiverpolitikk. Det var uenighet i mange spørsmål. Uenigheten handler om ulik forståelse av hvilken rolle KA skal ha utover arbeidsgiverpolitiske spørsmål. Dette dreier seg om kirkepolitiske spørsmål hvor det kan være motstridende interesser for de forskjellige medlemmene. Fra rettssubjektet Den norske kirke handlet det om hvordan vi som nytt medlem ble møtt og ivaretatt. For en del representanter for fellesrådene handlet det om uro for hvordan deres syn vil bli ivaretatt. Men jeg opplever også betydelig vilje til å jobbe videre med dette. Det ble valgt et nytt styre, der det nye medlemmet er godt representert, og styret er så vidt jeg registrerer godt i gang med å meisle ut retningen videre. Det skal avholdes et

ekstraordinært landsråd i april neste år, for å arbeide videre med strategiplanen. Det er et viktig og godt grep. Det er viktig å bygge opp tillit og forståelse – og jeg tror det er mulig. Da har vi alle et ansvar for ikke å forsterke fronter eller forsøke å delegitimere linjer eller strukturer i kirken.

Det er en fare for at vi underkommuniserer og bagatelliserer reelle konflikter: mellom linjer, mellom personer, mellom yrkesgrupper. Vi må derfor lytte til begge linjer. Selv om Kirkemøtet har et etatsansvar for rettssubjektet Den norske kirke, er det også det øverste demokratiske organet for trossamfunnet Den norske kirke og har sektoransvar for denne. Det innebærer et helhetlig ansvar.. Vi trenger sterkt nå en opplevelse av at det er mulig å komme videre, at vi, som julenissen sier til Snekker Andersen: «er visst ute i såmmå ærend, vi.» For at kirken skal fungere lokalt, må vi kunne samarbeide på tvers av linjer og yrkesgrupper. Mange, mange får det til, og all ære til dem. Det er viktig at vi i tiden fremover ikke bidrar til å øke motsetningene, eller skaper økt mistillit og derigjennom spild.. Vi må snakke om kirkelig tilsatte som den helheten det faktisk er. Og dette både kan og bør vi gjøre uten å snakke ned prestedtjenestens særpreg, eller særpreget til andre yrkesgrupper. Vi må arbeide for bedre samhandling mellom Kirkeråd/bispedømmerådene og de kirkelige fellesrådene. For dersom vi skal være Norges folkekirke trenger vi et samlet og samtenkt lederskap. Et lederskap med en sterk jordledning til den lokale kirken. Det er det vi er her for.